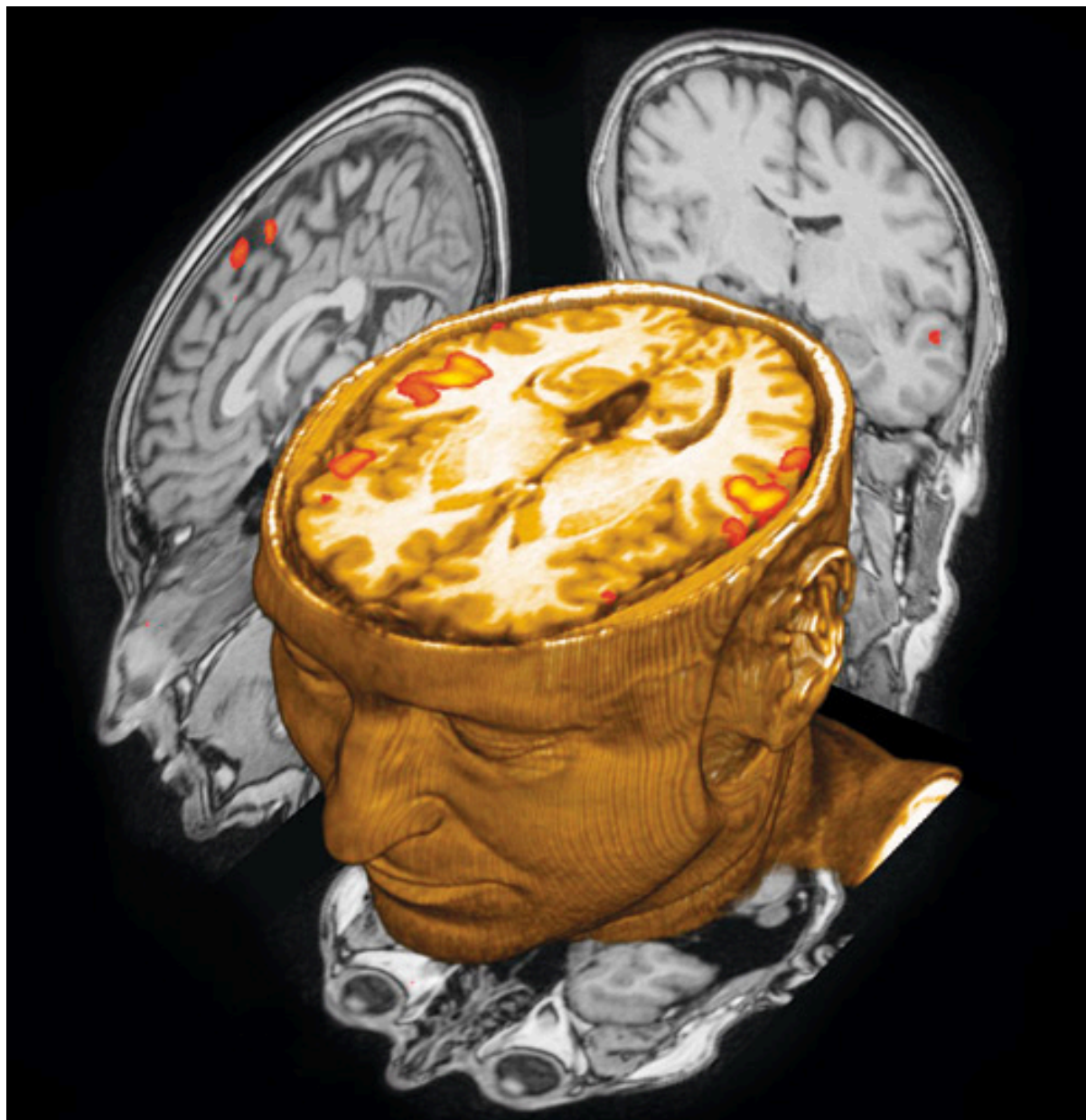

Hjerneforskningen har klinisk nytteverdi

Else-Marie Løberg

Forskningsavdelingen og Avdeling for Tidlig Psykose, Divisjon Psykisk Helse, Haukeland Universitetssykehus og Psykologisk Fakultet, UiB

I forbindelse med den pågående debatten rundt hjerneforskningens kliniske nytteverdi kan det ha nytte å trekke fram noen argumenter basert på klinisk erfaring og hjerneforskning fra psykosefeltet.

HJERNEFORSKNINGENS FRUKTER: Kunnskap om biologiske faktorer kan for enkelte pasientgrupper, for eksempel mennesker med psykose, ha en direkte terapeutisk effekt, skriver Else Marie Løberg.

DEBATT: HJERNEFORSKNING OG PRAKSIS

Nils Eide-Midtsands artikler om hjerneforskningens kliniske nytteverdi vekket uro hos Børge Holden, og i de siste utgavene har de to debattert denne nytteverdien. I dette innlegget argumenterer Else-Marie Løberg for at erfaringer fra psykoselivet gir viktige innspill til debatten.

Børge Holden har rett i at vi bør være kritiske til hvordan hjerneforskning på gruppenivå anvendes i møtet med den enkelte pasient. Men det er synd hvis Nils Eide-Midtsands optimistiske og entusiastiske artikler om hjerneforskningens følger for vår forståelse av psykiske vansker blir avvist som irrelevante.

Kunnskap gir forståelse og sjenerøsitet

Innenfor psykoselivet kommer det flere og flere studier som viser hvordan genetikk, hjernebasert sårbarhet og miljøfaktorer som rus og traumer virker gjensidig forsterkende på utviklingen av psykose, og på gruppenivå er det effekten av disse risikofaktorene på hjernens funksjon som oftest brukes som forklaringsmekanisme. Men skal denne kunnskapen gi mening på individnivå, må den kombineres med en grundig gjennomgang av den enkeltes utviklingshistorie, mestringsstil og erfaringer. Samtidig vil det være å undervurdere klientene våre å tro at de ikke ønsker seg oppdatert kunnskap om moderne etiologisk tenkning. For ville ikke du ønsket det, hvis det var deg det gjaldt?

Debatten som har gått i Tidsskriftet, kan for den travle leser underbygge en for lengst utdødd biologi/arv kontra psykologi/miljø-polarisering

Den kliniske nytteverdien av å forstå hvordan egne vansker har vokst fram, kan trekkes lenger. Å kombinere forskningsbasert kunnskap med den individuelle utviklingshistorie vil ofte kunne gi en robust og logisk forståelsesramme. Dette er et godt utgangspunkt for å bearbeide egne negative opplevelser knyttet til den psykiske lidelsen, hjelpe en til å se framover og øke sjenerøsiteten overfor seg selv og sine vansker. For sjenerøsitet i møte med psykiske vansker er kanskje ikke det vårt samfunn er mest preget av.

Grunnforskning normaliserer og senker angst

Kunnskap om biologiske faktorer kan for enkelte pasientgrupper, for eksempel mennesker med psykose, også ha en direkte terapeutisk effekt. Psykose kan forstås som et sammenbrudd i hjernens evne til å realitetsorientere alternative sanseopplevelser og alternative tanker. Dette kan skje når belastning og stress overstiger hjernens kapasitet og funksjonelle integritet, og mange pasienter beskriver det som en følelse av kaos i tankene; det blir for mye, en «overload». Å være redd for egen mental helse og ha skremmende hallusinasjoner og vrangforestillinger er en stor belastning. Da blir nettopp det å redusere belastningen og øke mestringssevnen et viktig virkemiddel for å senke psykosetrykk eller unngå psykoset utvikling, og det å oppmuntre til ikke å være redd for stemmene eller synene står sentralt.

I et slikt arbeid kan vi bruke kunnskap om hjernen og biologiske faktorer som et argument for at man ikke trenger å være redd for slike alternative sanseopplevelser. Vi kan vise til eksperimentelle

studier som forteller hvordan hjernen kan skape sanseinntrykk som ikke finnes og lage sammenhenger og mening uten basis i virkeligheten. Eller vi kan vise til forskning på sammenhengen mellom konkrete symptomer og hjernefunksjon, hvor blant annet adferds- og hjerneavbildningsstudier finner en sammenheng mellom vansker med basal språkprosessering og auditive hallusinasjoner. Hjernen har altså potensial til å skape alternative opplevelser og kan «spille oss et puss», og dette er et allmennmenneskelig fenomen. Da trenger en heller ikke å være like redd for fenomener som stemmer og syner.

I tillegg kan slik psykoedukasjon ha en terapeutisk effekt ved at de alternative sanseopplevelsene da oppleves såpass mindre skremmende, uforståelig og intense av pasienten, at han eller hun ikke trenger å utvikle fantasifulle forklaringsmodeller for å forstå hvorfor de oppstår. Slike forklaringsmodeller kan ellers lett utvikle seg til psykotisk tolkning og vrangforestillinger fordi en prøver å forklare fenomener og opplevelser som ikke er reelle.

Skaper fornyet optimisme

Biologisk orientert forskning innenfor psykosefeltet gir nye medisiner med bedre effekt og mindre bivirkninger, og genetisk informasjon kan etter hvert brukes for å fintilpasse riktig medikasjon. Resultater fra hjerneforskning kan dessuten brukes ved evaluering av behandlingseffekt. Det viser seg også at kognitiv funksjon er særlig viktig for å predikere prognose for denne pasientgruppen. Videre har hjerneforskning gitt oss fornyet optimisme når det gjelder hjernens plastisitet og potensial gjennom livsløpet, og ikke minst de unike mulighetene for positive endringer som finnes i ungdomsalderen.

Det er en fare for at debatten som har gått i Tidsskriftet, for den travle leser kan underbygge en for lengst utdødd biologi/arv- kontra psykologi/miljø-polarisering (dessverre Harald Eia, debatten din var utdatert allerede på grunnfag psykologi for 20 år siden). Dette er i sterk kontrast til den integrerende og ikke-dualistiske holdningen som jeg opplever at psykologistudenter samt kollegaer innenfor alt fra psykodynamiske miljøer til biologiske forskningsmiljøer innehar. Jeg synes nettopp vi psykologer er særlig gode på å ta et fugleperspektiv og tenke flere (vanskelige?) tanker i hodet på en gang.

else.marie.loeberg@psych.uib.no